

Zwemlessen voor later

Jo Govaerts

*'Vier miljard mensen op deze aarde,
En mijn verbeeldingskracht is wat ze was.
Ze weet zich geen raad met grote getallen.'*

Zo wees de Poolse Nobelprijswinnares Wisława Szymborska op een vreemde menselijke eigenschap in haar gedicht 'Grote getallen,' toen de wereld nog maar vier miljard mensen telde en de opwarming van de aarde nog gemakkelijker kon worden aangepakt. Het probleem is alleen maar gegroeid samen met de wereldbevolking en de milieuproblematiek: hoe overtuig je mensen ervan dat zij ook betrokken partij zijn bij thema's die eigenlijk hun petje te boven gaan en hun tuintje te buiten?

De klimaatdichters die het initiatief namen voor de bloemlezing *Zwemlessen voor later. Klimaatpoëzie* werden gemotiveerd door dezelfde vaststelling: *'Er is iets aan klimaatverandering dat verlamt. We kunnen ons de schaal van de schade niet voorstellen en dus keren we ons af. We doen alsof er niets aan de hand is. We voelen ons machteloos. Hoe kunnen wij, die zo klein zijn, van betekenis zijn voor zoiets groots? Later zal het mislopen, dat weten we, maar later is nog ver weg.'*

In tegenstelling tot Szymborska, die zich specialiseerde in het stellen van naïeve vragen, denken de klimaatdichters ook een antwoord te hebben, want 'poëzie is tot alles in staat'. Ze willen zich verzetten tegen de bestaande gelatenheid en rammelen aan wat onaantastbaar lijkt.

Het gedicht van Arthur Lava, klimaatdichter, beschrijft precies die missie:

*'Als je iets wilt, moet je stevig doorpakken en vooral scherp zijn.
Aan mijn riem hangen de scalpen van het oude denken.
Althans, een paar. Zo gemakkelijk stroop je de onverschilligheid
niet van dit tijdperk af. Zo gemakkelijk trek je de boel niet los
bij degenen die in vergaand misvatten volharden. Die zul je
echt niet horen zeggen: ontvoles ons maar, neem onze scalp,
wij willen zo ontzettend graag een open mind.
(...)'*

Het goede nieuws is dat deze wens heeft geleid tot een verfrissende bloemlezing waaraan niet minder dan 160 Nederlandstalige dichters hebben meegewerkt, variërend van nieuw talent tot gevestigde namen. Ook qua stijl is het diversiteit troef. Sommige gedichten schetsen een onheilspellend beeld van wat ons te wachten staat, in harde, kale taal, zoals in het gedicht 'Terug naar de fabrieksinstellingen (versie optimaal)' van Babeth Fonchie:

*'de pixels hebben een vliesachtige structuur
 versmolten met vaten in ogen blauw
 licht wordt wit en het witte scherm een iris.
 het menszijn hield op al ver voordat
 computers ons overnamen (...)'*

Andere verwonderen zich over onverwachte, bittere schoonheid in onze gedoemde wereld, zoals in het gedicht 'Is dit nu wat ze bedoelen met tot stof wederkeren' van Lies Jo Vandenhende:

*'Ik hou van de wijken die we mijden. Plekken waar mensen niet doen alsof
 we meer doen dan rondjes rijden. We stapelen auto's en mensen recht
 evenredig:
 flatgebouwen kerkhoven en wegen. Ik ben zes en wil een lijkwagen zonder
 kinderslot,
 kiezen waar ik uitstap lijkt op vrijheid.
 (...)'*

Het resultaat is een interessante en veelzijdige bloemlezing, meer dan de moeite waard als je je interesseert voor hedendaagse poëzie. En voor klimaatdichters, en klimaatactivisten in het algemeen, is het fijn te weten dat je niet alleen bent. Of de bloemlezing de claim kan waarmaken dat deze gedichten de bestaande gelatenheid zullen doorbreken, is een andere vraag. Niet voor niets citeerde ik een gedicht dat dateert uit 1976 en toen al de gelatenheid van mensen tegenover té grootschalige en ongrijpbare gegevens aankaartte. De geschiedenis van klimaatliteratuur, onder allerlei termen, gaat nog veel verder terug in de tijd. En wat ervaring met dovemansoren betreft, kan ook ene Cassandra meespreken.

Wie niet waagt, die niet wint, zullen we maar zeggen. Voor wie nieuwe poëzie wil ontdekken, is de bloemlezing in ieder geval het aanschaffen waard. De opbrengst van de verkoop gaat trouwens naar de organisatie One World Tree Planting die herbebossing promoot. En ja natuurlijk is de bundel gemaakt met papier van verantwoorde herkomst.

Klimaatdichters, Zwemlessen voor later. Klimaatpoëzie, Uitgeverij Vrijdag, Antwerpen, 2020.